

LISTA POLEGŁYCH OFICERÓW I SZEREGOWYCH WOJSK BALONOWYCH W WOJNIE 1920 R

1. ppor. obs. bal. Bronisław Lubański (dowódca II batalionu I Pułku Aeronatycznego II RP, śmiertelnie ranny podczas natarcia na Bindugi 2.08.1920, odzn. Srebrnym Krzyżem Virtuti Militari)
 2. ppor. obs. bal. inż. Edward Sachs (poległ 4.08.1920 odpierając ataki sowieckie na zachód od Sarnak, odzn. Krzyżem Walecznych)
 3. pchor. Stanisław Nossek (poległ 2.08.1920 podczas ataku na pozycje bolszewickie pod Hołowczycami)
 4. pchor. Zygmunt Pągowski (poległ 5.08.1920 pod Sarnakami)
 5. kpr. Jerzy Jackowski
 6. st. szer. Franciszek Adamski (odzn. Krzyżem Walecznych)
 7. st. szer. Wacław Antkowiak
 8. szer. Stanisław Błaszczyk
 9. szer. Sylwester Dróbka
 10. szer. Szymon Feigenblat
 11. szer. Jan Kostoj
 12. szer. Józef Krzyżanowski
 13. szer. Stanisław Majewski
 14. szer. Józef Robak
 15. szer. Józef Szafranski (odzn. Krzyżem Walecznych)
 16. szer. Ignacy Tomaszewski
 17. szer. Tadeusz Wojciechowski
 18. szer. Władysław Żaba
 19. szer. Tomasz Żarski
- Poz. 5-19 brak informacji o okolicznościach śmierci.

POMNIK ŻOŁNIERZY WOJSK BALONOWYCH

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

#MOJA NIEPODLEGŁA.

Źródło: reprint książki pamiątkowej „Ku czci poległych lotników” Warszawa 1933

oprac. as

Ppor. obs. bal. Bronisław Lubański – dowódca II batalionu I Pułku Aeronautycznego II RP, śmiertelnie ranny podczas natarcia na Bindugi 2.08.1920, odzn. Srebrnym Krzyżem Virtuti Militari.

W listopadzie 1918 r., po 123 latach zaborów Polska powróciła na mapę polityczną Europy. Chociaż formalnie proklamowano niepodległość, młode państwo stanęło przed kolejnym, olbrzymim wyzwaniem. Rozpoczął się kilkuletni proces walki o granice odrodzonej Rzeczypospolitej, w którym udział wzięły m.in. wojska balonowe. Ich sformowanie było skutkiem opanowania przez powstańców wielkopolskich poznańskiej hali sterowcowej oraz przejścia znajdującego się tam sprzętu. Utworzone jednostki wykorzystano już wkrótce podczas wojny polsko-bolszewickiej. Początkowo prowadziły obserwację na froncie, później, ze względu na dynamikę walk, I. Pułk Aeronautyczny przekształcono w formację piechoty. Mimo znacznych trudnień, takich jak brak należytego uzbrojenia i stałego wsparcia artylerii, „aeropiechury” wykonali postawione przed nimi zadania. Kilkunastu z nich poległo, ponosząc najwyższą ofiarę. Żołnierze I. Pułku Aeronautycznego za swoje czyny bojowe zostali uhonorowani łącznie 3 orderami Virtuti Militari i 66 Krzyżami Walecznych. Po zakończeniu działań wojennych jednostki zostały rozlokowane w trzech miastach: Poznaniu, Legionowie oraz Toruniu. W tym ostatnim Batalion Balonowy stacjonował nieprzerwanie, aż do wybuchu II wojny światowej.

Żołnierzom, którzy zginęli podczas wojny polsko-bolszewickiej poświęcono monument. Został odsłonięty 5 maja 1937 r. w Parku Miejskim na Bydgoskim Przedmieściu. Tego dnia przypadają święta Batalionu obchodzone na pamiątkę utworzenia pierwszej polskiej jednostki balonowej. Na czterometrowym cokole osadzono rzeźbę orła zrywającego się do lotu, trzymającego w szponach krzyż Virtuti Militari, wieniec z liści wawrzynu i dębu oraz kotwicę. Ten jeden z najpiękniejszych pomników przedwojennego Torunia wyszedł spod dłuta artysty rzeźbiarza Michała Kamińskiego, rozstrzelanego przez Niemców w 1944 r. w czasie powstania warszawskiego. Michał Kamiński był bratem mjr. Konstantego Rolicza-Kamińskiego, dowódcy toruńskiego Batalionu Balonowego w latach 1934-1939.

W Toruniu funkcjonowała również, przeniesiona z Poznania, Oficerska Szkoła Aeronautyczna. Została umieszczona w koszarach im. gen. Ignacego Prądzyńskiego przy ul. Sienkiewicza. Dobrze zachowany obiekt, a także dogodna lokalizacja, bliskość portu sterowcowego oraz poligonu artyleryjskiego, stwarzały dobre warunki do funkcjonowania placówki. Kursy w Poznaniu i Toruniu szkoliły nie tylko zawodowych żołnierzy, ale stały się także kuźnią kadr sportowych, a oficerowie na nich wyszkoleni szybko zostali uznani ojcami krajowego sportu balonowego. Pierwsze loty na balonach wolnych odbyły się w 1921 r., a już 12 lat później świętowano sukcesy, które na stałe wpisały dorobek polskich baloniarzy w dzieje światowej aeronautyki. W latach 1933-1938 Polacy aż czterokrotnie zdobyli puchar Gordona-Bennetta, który do dzisiaj jest najbardziej prestiżowym trofeum w tej dyscyplinie. Ostatnie

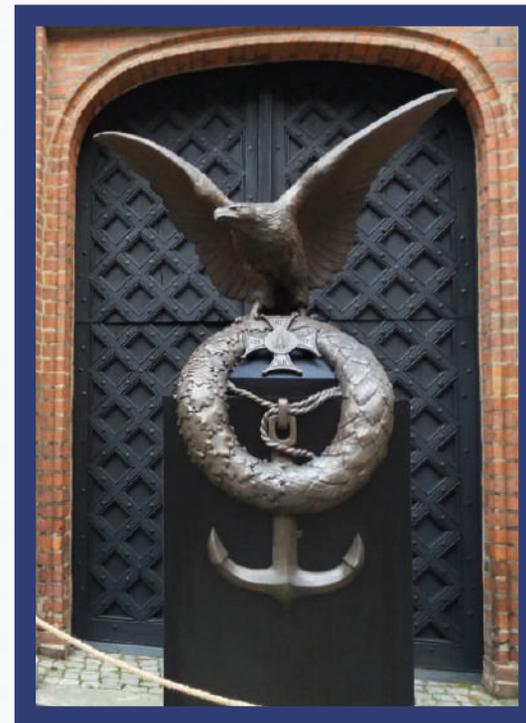
rozgrywki przed wojną wygrali kpt. Antoni Janusz oraz por. Franciszek Janik. Według regulaminu zawodów następny powietrzny rajd odbywał się w ojczyźnie zwycięzcy, co oznaczało, że Polska miała być gospodarzem kolejnej edycji. Wydarzenie zaplanowano na 3 września 1939 r., lecz przeprowadzenie tego widowiska uniemożliwiła napaść Niemiec na Rzeczpospolitą.

Do obrony kraju zmobilizowano kompanie balonów zaporowych i obserwacyjnych. Jednak ze względu na sposób prowadzenia działań wojennych odegrały w nich niewielką rolę. Część żołnierzy została wzięta do niewoli niemieckiej, sowieckiej bądź internowana na Węgrzech i w Rumunii. Wielu z nich ewakuowano najpierw do Francji, a później do Wielkiej Brytanii, gdzie w 1940 r. weszli w skład Polskiej Eskadry Balonowej i kontynuowali walkę o niepodległość.

Jedną z konsekwencji wojny była zmiana toruńskiego krajobrazu, z nieba zniknęły dobrze znane balony i sterowce. Jesienią 1939 r., po zajęciu Torunia przez Niemców, Pomnik ku czci Poległych Żołnierzy Wojsk Balonowych został zniszczony. Zgodnie z polityką okupanta, wszelkie znaki polskości miały zniknąć z przestrzeni miasta.

O minionej rzeczywistości przypomina dziś ulica Balonowa, która dawniej wiodła do hali sterowcowej. Po wojnie nazwa była jedynym wspomnieniem baloniarzy. W 2017 r., z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Torunia, powołano Komitet Organizacyjny Odbudowy Pomnika Żołnierzy Wojsk Balonowych. Staraniem wielu osób, dzięki zaangażowaniu instytucji państwowych i samorządów rekonstrukcja monumentu stała się faktem. Wykonana z brązu rzeźba orła wieńcząca pomnik została ufundowana przez Instytut Pamięci Narodowej. Ma nie tylko upamiętniać poległych żołnierzy, ale także świadczyć o ścisłych związkach Torunia z przedwojenną aeronautyką i wojskami balonowymi. To wołum wdzięczności mieszkańców miasta na 100. rocznicę odzyskania niepodległości i przyłączenia Torunia do Rzeczypospolitej.

Pomnik Żołnierzy Wojsk Balonowych w Toruniu, dzieło rzeźbiarza Michała Kamińskiego, odsłonięty 5 maja 1937 roku. Zniszczony przez Niemców w 1939.

Rekonstrukcja orła, głównego elementu Pomnika Żołnierzy Wojsk Balonowych, dzieło artysty-rzeźbiarza Macieja Jagodzińskiego-Jagenmeera zrealizowana przez Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Gdańsku.

